

Zprávy, informace, oznámení

Zeptali jsme se za vás

Usnesení předsednictva České konference rektorů

Dokončení ze str. 1

Na svém zasedání 17. 2. v Praze přijalo předsednictvo České konference rektorů (ČKR) při příležitosti inaugurace rektora Univerzity Karlovy za podpory dvaadvaceti přítomných rektorů následující usnesení:

1. Předsednictvo ČKR podporuje doporučení parlamentního Výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu k přesunu částky 366 milionů Kč z prostředků, které jsou v návrhu státního rozpočtu vyčleněny na dotace podnikatelským subjektům v rámci aktivní politiky zaměstnanosti, do rozpočtu veřejných vysokých škol.

2. Předsednictvo ČKR doporučuje poslancům Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR i správcům obou rozpočtových kapitol přimnout navrhovanou úpravu rozpočtu, která podporuje aktivní podíl vysokých škol na zvyšování kvalifikace, a tedy i zvýšení možnosti budoucí zaměstnatelnosti většího počtu mladistvých absolventů středních škol.

Podle informací tajemnice ČKR RNDr. M. Fojtíkové bylo usnesení zasláno doc. F. Ježkovi, CSc., předsedovi Rady vysokých škol, Mgr. E. Zemanovi, ministru školství, mládeže a tělo-

výchovy ČR, doc. J. Průšovi, CSc., náměstkou ministra školství, mládeže a tělovýchovy ČR pro vědu a vysoké školství, PhDr. P. Marešovi, předsedovi Výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, ing. Z. Škromachovi, předsedovi Výboru pro sociální politiku a zdravotnictví Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, ing. V. Tlustému, CSc., předsedovi Rozpočtového výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR a České tiskové kanceláři.

-red-

Přednáška doc. Ludvíka Kundery

Na pozvání Katedry teorie a dějin dramatických umění FF UP bude v úterý 29. 2. a v úterý 7. 3. od 11.30 do 13.00 hod. v učebně U1 (Křížkovského 8) přednášet doc. PhDr. L. Kundera. Jeho přednáška nese název *Dramatika českého poetismu*.

-red-

K modelu dělení státní dotace

Po ukončení činnosti pracovní skupiny (viz Žurnál UP č. 13), která předložila některá doporučení k tvorbě modelu státní dotace, byly vytvořeny další dvě komise, které měly pokračovat v takto započatých jednáních, a sice komise, kterou tvořili kvestor a tajemníci fakult, a komise složená z proděkanů pro organizaci a rozvoj, kterou vedl prorektor pro organizaci a rozvoj UP. Jednání a připomínky druhé skupiny vyústily ve vymezení následujících obecných závěrů předložených Kolegiu rektora UP 27. 1. 2000, z nichž vybíráme:

1. Konferenční servis

Konferenční servis plní potřebné činnosti v oblasti své působnosti a je vhodné, aby jeho existence byla zachována. Je však žádoucí, aby se postupně snižoval příspěvek na jeho činnost a zvětlil podíl jeho vlastního financování.

2. Audiovizuální centrum UP

Výkon tohoto pracoviště, stejně jako i jeho využitelnost jednotlivými fakultami byla hod-

nocena rozdílně. Obecně lze konstatovat, že existence tohoto pracoviště je potřebná za předpokladu splnění jistých podmínek. Po diskusi převládá názor, že je nutné nejprve provést personální změny, a pokud by toto nepomohlo, řešit problém AVC organizační změnou. Poslední možností by pak bylo zrušení tohoto pracoviště. Jednotně se požaduje maximální zvýšení vlastního financování tohoto pracoviště.

3. Dotace na nespécifikovaný institucionální výzkum a vývoj

Postup dělení dotace na nespécifikovaný institucionální výzkum a vývoj byl téměř vždy zúčastněnými akceptován, jak bylo v návrhu modelu uvedeno, tj. předělování dotace podle kritérií, kterými byly finanční prostředky stanoveny jednotlivým součastem UP z MŠMT. Pouze CMTF UP doporučuje realizaci podle modelu uplynutí přechodného období (cca 2 roky).

4. Dotace na vzdělávací činnost a provoz

Diskuse se zaměřila zejména na uzavírání smluv mezi fakultami při zajišťování činností s celoškolovou působností. V této oblasti nedošlo k jednoznačnému konsensu, zejména při zabezpečování výuky všeobecné tělesné výchovy.

-mav-

Jen několik řádků

Běda mužům?

V pořadí 162. rektor Univerzity Palackého je rektorka. Prostá záměna koncovek a jaké asociace může vyvolat – např. se nedá s jistotou říci, že prof. J. Mačáková byla uvedena do funkce 162. rektora (neboť jde o ženu) ani že byla uvedena do funkce 162. rektorky (jsou jen dvě včetně jí samé).

Diskriminace možná názorná, nicméně irelevantní – ve slavnostním průvodu kráčelo sice celkem jen patnáct dam (pánů bylo přibližně třikrát tolik), avšak kdo chtěl, ten viděl: vše se odehrávalo k počtě ženy.

Riká se, že ženy to mají ve všech ohledech – a při budování kariéry obzvláště – těžší, než muži, prý musí s mnohem větším úsilím svůj post obhajovat. Je-li tomu tak i v případě druhé rektorky UP, nevíme, každopádně bývá dobrým zvykem, že to na konečném výsledku není poznat. Soudě podle dosavadních ohlasů patřil projev rektorky bezesporu k těm nejucelenějším a nejučtější, které během inaugurace zazněly.

A to je dobrá zpráva – nejen pro feministky.

V. Mazochová

Co přejete nové rektorce UP do příštích tří let jejího funkčního období?

Ing. T. Kopřiva, MŠMT ČR: *Přál bych paní rektorce, aby se jí podařilo realizovat myšlenku o jednotnosti cílů – a to nejen uvnitř univerzity, ale i vně: aby vysoké školy i navenek vystupovaly jako celek, což jim podle mého názoru mnohonásobně zjednoduší situaci při nejrůznějších jednáních s vnějšími činiteli, s městem, ministerstvem a dalšími partnery.*

Doc. V. Palička, CSc., proděkan LF UK v Hradci Králové: *Přál bych paní rektorce, aby se jí podařilo dosáhnout předešlým sjednocením UP do užšího celku, aby fakulty spolupracovaly v pevné jednotě, a nikoli v izolaci. I v propojení jednotlivých oborů lze spatřovat charakteristiku moderní vědy – styčné body vědních oblastí ovlivňují pokrok v poznání nejvíce.*

Prof. V. Šlapeta, DrSc., ČVUT Praha: *Líbila se mi myšlenka, že by se univerzity měly více otevřít světu a získat konkurenceschopné struktury, aby se na příslušné posty dostali skutečně ti nejlepší. Jinak nemohou uspět ve světové a evropské konkurenci. Přeji paní rektorce, aby se jí to povedlo.*

Ing. M. Tesařík, primátor Olomouce: *Přeji paní rektorce, aby předešlým získala kvalitní spolupracovníky, neboť z vlastní zkušenosti vím, jak důležité je moci se na ně spolehnout při realizaci vytčených cílů. Také jí přeji hodně zdraví a dobrou mysl.*

Doc. H. Bartoňová, CSc., rektorka Policejní akademie v Praze: *Paní rektorce Mačákové přeji předešlým nadané studenty a „vyšší přízeň“, které nikdy není dost.*

Prof. Z. Jirásek, děkan Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě: *Přeji jí relativní konstruktivní klid, v němž by se dalo prosazovat to, co zaznělo z jejich úst při inauguračním projevu.*

Doc. J. Horáček, CSc., děkan Zdravotné sociální fakulty Ostravské univerzity: *Paní rektorku Mačákovou znám už od dob našich společných studií na LF UP. Přeji jí předešlým pevné zdraví, a věřte, že jako patolog vím, o čem mluvím. Přeji jí také, aby se jí dařilo realizovat koncepční představy, které naslínila ve své inaugurační řeči, předešlým ty o propojení činnosti jednotlivých fakult a ústavů, jež jistě obohatí studenty i učitele. Konečně jí také přeji, aby nezapomněla na své pedagogické aktivity a neztratila kontakt se studenty.*

-mav, raf-
Foto -tj-

Jarní prázdniny v Olomouci

Fakulta tělesné kultury UP – Akademik centrum nabízí dětem ve věku od 5 do 14 let možnost strávit jarní prázdniny v Olomouci.

Místo: Dům dětí a mládeže Olomouc

Program: sport, plavání, hry, soutěže, malování, výlet, karneval denně od 8 do 16 hodin.

Cena: 520 Kč za celý týden (v ceně je zahrnuta strava – oběd a svačina, nápoje, příprava a realizace programu, nákup materiálu, vstup na bazén, pronájem)

Informace a přihlášky: Mgr. H. Vyrubalová, FTK UP, tř. Míru 115, tel. 068 / 563 64 52, 54 23 091

-ac-

Prof. J. Mačáková, CSc., přijímá gratulaci proděkanky PdF UP PaedDr. M. Musilové.

Zprávy, informace, oznámení**Přehled výzkumných záměrů UP**

Na svém posledním zasedání zhodnotila Vědecká rada UP průběžné zprávy o dosavadních výstupech celkem dvaadvacet výzkumných záměrů UP a doporučila jejich další pokračování:

Cyriometodějská teologická fakulta

1. Jednotná Evropa a křesťanství (doc. P. Ambros, Th.D.)
2. Historický vývoj sakrální architektury olomoucké arcidiecéze (Morava a Slezsko), význam symbolu v umění a v liturgii (prof. M. Pojsl, doc. F. Kunetka)

Lékařská fakulta

1. Molekulární aspekty vzniku, diagnostiky a léčby nádorů (prof. Z. Kolář, CSc.)
2. Studium alergií a imunopatologických procesů se zánětlivou složkou (doc. Ě. Weigl, CSc.)
3. Experimentální farmakologie přírodních a syntetických látek s cytoprotektivním, antiflogistickým a cytostatickým účinkem (doc. J. Ulrichová, CSc.)
4. Rozvoj transplantančního programu LF UP (prof. V. Král, CSc.)
5. Molekulární poruchy sacharidového a lipidového metabolismu při vzniku, vývoji a léčbě kardiovaskulárních onemocnění (prof. J. Hřebíček, CSc.)
6. Prekoncepční a prenatalní prevence vrozených vývojových vad a dědičných onemocnění s jejich intrauterinním a postnatálním lékařským řešením. Snížení rizika vícečetných těhotenství v programu IVF, ET. Etické, psychologické a právní aspekty těchto stavů. (prof. J. Santavý, CSc.)

Filozofická fakulta

1. Výzkum historie a kultury Moravy jako modelu pro existenci euroregionu (prof. E. Petru, DrSc.)
2. Integrované studium hlasu a řeči (PhDr. J. Honová, doc. J. Pešák, CSc.) – mezifakultní VZ

Přírodovědecká fakulta

1. Přístrojové centrum fyzikálního a chemického výzkumu na PŘF UP (prof. J. Pospíšil, DrSc.)
2. Nové generace léčiv závažných lidských onemocnění se specifickými molekulárními mechanismy účinku (doc. M. Strnad)
3. Vlnová a částicová optika (doc. Z. Hradil, CSc.)
4. Stresová a patologická biologie, biochemie a bioenergetika rostlin (prof. P. Peč, CSc.)
5. Rozvoj strukturální teorie algebraických a geometrických systémů. Teoretická a výpočtová analýza matematických modelů (prof. I. Chajda, DrSc.)
6. Rozvoj ornitologické laboratoře a její mezinárodní vědecké spolupráce (doc. S. Bureš, CSc.)
7. Chemie fyziologicky aktivních látek. Analýza, syntéza, mechanismy přeměn (doc. K. Lemr, Ph.D.)

Výzva čtenářům

Pocítujete nedostatek konkrétních a aktuálních informací? Chcete se něco více dovědět o některém pracovišti UP? Máte otázky na některého z představitelů akademické obce UP? Chcete se podělit se svými názory, postřehy a připomínkami s ostatními členy univerzitní obce? Víte o zajímavých akcích na UP?

Využijte e-mailu, pište, faxujte na adresu redakce Žurnálu UP nebo nás přijďte navštívit osobně!

Na vaše podněty se těší a odpovědi na vaše otázky se bude snažit zprostředkovat redakce Žurnálu UP.

-red-

8. Analýza a syntéza vybraných složek terestrických a vodních ekosystémů v krajině (doc. B. Šarapatka, CSc.)

Pedagogická fakulta

1. Výchova k demokracii, občanství a evropskému občanství na přelomu tisíciletí (prof. F. Mezihorák, CSc.)
2. Výzkum somatického a psychologického stavu populace ČR, zvláště dětí a mládeže s aplikacemi v antropagogice, školní, pedagogické a poradenské psychologii, klinické antropologii a v ergonomii (doc. J. Krátoška)

Fakulta tělesné kultury

1. Pohybová aktivita v životě člověka (prof. K. Frömel, DrSc.)
2. Optimalizace biomechanických modelů vybraných pohybových činností a funkčních poruch pohybového systému (prof. F. Vaverka, CSc.)

-red-

Knihovna UP informuje

Od konce loňského roku mají autorizovaní uživatelé Knihovny UP, která je s podporou Mellonovy nadace účastníkem amerického projektu JSTOR (Journals Storage Database), přístup do rozsáhlého souboru časopisů v elektronické formě (121 titulů). Učitelé, zaměstnanci a studenti si mohou číst a tisknout časopisecké články na standardních osobních počítačích kdekoli a z kteréhokoliv místa počítačové sítě UPONET (knihovna, počítačová učebna, katedra, kancelář, koleje – IP adresy 158.194.*.*). Za rok 1999 eviduje statistika JSTOR 2187 uživatelských aktivit z UP. Na nich se 58,6 % podílí ekologie, 15,5 % historie, 7,3 % literatura, 6,8 % statistika, 3,7 % afro-americké studie, 3,1 % filozofie atd. Databáze JSTOR obsahuje vedle zmíněných oborů ještě antropologii, ekonomiku, finance, vzdělání a výchovu, matematiku, politické vědy, populační studie, sociologii a asijské studie. Její unikátnost spočívá v tom, že představuje retrospek-

Volná místa na kolejích

SKM UP nabízí volná místa na kolejích. Záměci včetně studentů bez nároku na koleje se mohou hlásit u referentek jednotlivých kolejí: Šmeralova kolej – tel. 563 80 26, kolej J. L. Fischera – tel. 563 80 25, kolej E. Rošického – tel. 522 94 02. Informace poskytuje rovněž ubytovací kancelář SKM – tel. 522 60 57.

-skm-

Otázka pro: proděkany pro vědu a výzkum

V návaznosti na hodnocení výsledků sedmi projektů UP *Posílení výzkumu a vývoje na VŠ („250“)* za rok 1999 (viz Žurnál UP, č. 14/99) jsme se s následující otázkou obrátili na proděkany příslušných fakult:

Jakým způsobem bude zajištěn další vývoj pracovišť zapojených do programu Projekty 250 (financování, statut, personální obsazení atd.) na vaší fakultě?

Prof. J. Štěpán, CSc., proděkan FF UP: Na Filozofické fakultě UP jsou dva projekty „250“ – Centrum srovnávacích kulturních studií (prof. J. Jařab) a Kabinet pro středověkou a renesanční filozofii (prof. P. Floss). FF UP má zájem na jejich zachování i po vyčerpání finanční podpory MŠMT

Stručně

V Erbovním sále Katedry výtvarné výchovy PdF UP se ve středu 23. 2. v rámci cyklu uměleckých debat jako první představil doc. O. Michálek, vedoucí ateliéru grafiky KVV PdF UP v debatě nazvané **O grafice z mnoha stran**.

***

Ve dnech 24. – 25. 2. se uskutečnilo zasedání **České konference rektorů**, jehož hlavním bodem programu byla volba nového předsednictva.

***

V pondělí 28. 2. se bude **Správní rada UP** na svém prvním zasedání v tomto roce věnovat průběžným zprávám k výzkumným záměrům UP v roce 1999 a stanovisku k dispozici s nemovitým majetkem UP.

***

Datem 29. 2. se uzavírá **termín pro přijímání přihlášek** ke studiu na olomoucké univerzitě ve školním roce 2000/2001.

-red-

tivní souhrn klíčových vědecko-badatelských časopisů v digitalizované podobě. Řady mnohých časopisů startují velmi časnými čísly, mnohé z nich se datují k roku 1800. Přes čtyři miliony stran mají dnes uživatelé k dispozici a každoročně jsou dodávány nové tituly. Jednotlivá čísla časopisů nejsou nikdy v databáze vyřazována, jsou stále k dispozici, a to v původním, nezměněném stavu. Rozsah vyhledávání v různých disciplínách otvírá nové možnosti pro vzdělávání a výzkum i pro zájemce z UP.

JSTOR – <http://www.jstor.org/>

-kup-

Chcete si zalyžovat?

Akademik centrum FTK UP pořádá lyžařský kurz na chatě Barborce v termínu od 11. do 18. 3. Cena kurzu je 2 210 Kč (zahrnutým ubytováním, dopravou, stravováním), dále je zajištěna výrazná sleva na vlekly.

Odjezd na kurz je v sobotu 11. 3. v 10 hod. od Domu dětí a mládeže (naproti kolejím 17. listopadu), návrat z kurzu je plánován na 18. 3. 2000 kolem 14 hod. na stejném místě.

Přihlášky je nutno odevzdat nejpozději do 3. 3. na sekretariátu AC FTK u Z. Vodrážkové, tř. Míru 115, Olomouc-Neředín, tel.: 068 / 563 64 51, fax: 068 / 542 30 91.

PhDr. A. Orlová,
vedoucí kurzu

(do konce roku 2000), tj. neuvažuje se o zrušení obou pracovišť a propuštění pracovníků. Základním předpokladem udržení těchto pracovišť je finanční zabezpečení jejich činnosti. Nabízí se několik možností řešení, o nichž bylo jednáno s vedoucími obou institucí, protože vyžadují i jejich iniciativu. Elegantní cestou by byla „transformace“ obou pracovišť na výzkumná centra (je však zřejmé, že se to může podařit maximálně u jednoho z nich). Méně efektivní (a také ne zcela čistá) by byla cesta převedení (náplně) obou pracovišť do výzkumných záměrů, protože by bylo třeba omezit rozsah personálního obsazení, a tím i rozsah činnosti. Třetí možností je nalezení jiného finančního zdroje, což není zcela od věci. Zatím je tedy způsob řešení otevřený.

-red-

Události

Rozpravy o literatuře – tentokrát s Petrem Mikešem

Ve čtvrtek 17. 2. 2000 zavítal mezi studenty PdF UP v rámci cyklu *Rozpravy o literatuře* básník, překladatel a editor Petr Mikeš (na snímku). Pochází sice ze Zlína, ale již dlouhá léta žije v Olomouci. P. Mikeš patří mezi autory, jimž bylo v období normalizační perzekuce znemožněno publikovat. Jeho básnické sbírky

vycházely pouze neoficiálně, a to v olomoucké samizdatové edici *Texty přátel*, která vznikla již v roce 1971 a kde působil jako editor. Po revoluci pracoval v olomouckém nakladatelství Votobia, kde se zabýval překládáním poezie angloamerických autorů (E. Pound aj.). V 90. letech mu zde vyšly první knihy básní, např. sbírka *Paměť rány* (1990) a dva výběry poezie – *Dům je tam* (1993) a *Jediné touhy zpěv*.

V současnosti působí jako nezávislý editor „na volné noze“ a věnuje se i nadále překládání angloamerické poezie. Na svém setkání se studenty básník P. Mikeš, pro drtivou většinu studentského auditoria zcela neznámý, nejprve krátce představil svou tvorbu čtením veršů ze sbírky *Paměť rány*. Jak sám řekl, považuje svou básnickou tvorbu za již uzavřenou záležitost, dívá se na ni spíše „z pohledu čtenáře než z pohledu autora“ a ve vztahu k vlastním básním se v něm mísí „sentiment se znechucením“. Studenty přitahovala spíše Mikešova práce editorská a především překladatelská. Dokonce i sám autor přiznal, že právě překlady značně ovlivnily jeho vlastní poezii (podobně jako poezii J. Zábrany), a mnohé jeho básně tento vliv zjevně potvrzují.

V. Doubal, PdF UP
Foto -tj-

Ohlédnutí

Rétorika a filozofie

Na sklonku roku 1999 proběhly na Katedře filozofie FF UP tzv. *Hebdomades Philosophicae Olomucenses* (*Olomoucké filozofické týdny*), pořádané Kabinetem pro studium dějin filozofie středověku a renesance při Katedře filozofie. Pozvání na tuto již tradiční akci, na které v předchozích letech hostovali přední zahraniční odborníci z mnoha zemí, přijal Dr. Christof Rapp, vědecký pracovník Katedry filozofie FF UNI v Tübingenu (Německo), od ledna roku 2000 nastupující profesuru na universitě v Berkeley. Dr. Rapp zaměřil svůj přednáškový cyklus na tematiku vztahu rétoriky a filozofie, především v pojetí Aristotelově. Ve svých přednáškách se nejprve zabýval analýzou vztahu dialektiky a rétoriky u Aristotela také v kontextu Plátónovy kritiky rétoriky a následně předstřel posluchačům koncepci Aristotelovy dialektiky a „dialektické“ rétoriky. Druhý přednáškový den pak věnoval systematické Aristotelovy rétoriky, přičemž jeho přednášky vyvrcholily pojednáním o vztahu rétoriky a filozofie v Aristotelově pojetí. Dr. Rapp poukázal na to, že současné ztotožňování filozofie s rétorikou, kterého jsme dnes svědky u mnoha myslitelů, nemá svůj předobraz v Aristotelově myšlení, ačkoli se na Aristotela zastánci tohoto „silného“ pojetí rétoriky často odvolávají. Svě závěry dokumentoval na odpoledních seminářích důkladným, filologicky i interpretačně náročným rozbořením Aristotelových textů (mimo *Rétoriky* také *Topik*). Třetí přednáškový den se pak Dr. Rapp zabýval postavením Aristotela pojetí rétoriky v dějinách; nejprve zkoumal jeho vlivy u latinských teoretiků rétoriky, dále pak u arabských a byzantských komentátorů Aristotela, zvláště u Avicenny, konečně pak u latinských středověků u Aegidia Romana a především v renesanci. Renesančním komentářům Aristotela byl zasvěcen i poslední odpolední seminář. 21. *Hebdomades* byly pro specifickou tematiku a vysokou odbornou úroveň obohacující jak studenty, tak vyučující na Katedře filozofie, a jistě mohly být přínosné i pro zájemce z příbuzných oborů.

Mgr. T. Nejeschleba,
Katedra filozofie FF UP

Ocenění mladých lékařů

Na výroční schůzi Spolku lékařů v Olomouci, která proběhla na Teoretických ústavěch LF UP 16. 2., předal předseda spolku prof. I. Krč odbornou čtyřem mladým lékařům za nejlepší přednášku v letech 1998 a 1999. Knižní odměnu převzali MUDr. M. Loveček (II. chirurgická klinika LF UP a FNO), MUDr. Z. Tauber (Hemato-onkologická klinika), MUDr. P. Dráč (oddělení traumatologie) a MUDr. D. Karásek (III. interní klinika).

Olomoucký Spolek lékařů uspořádá v loňském roce šestnáct akcí, některé dokonce s mezinárodní účastí. Zúčastnilo se jich celkem 1 177 osob.

Ve druhé části pracovní schůze odeznělo šest přednášek o problematice krvácení do horní části zažívacího traktu, které vyneslo více než 200 přítomných pracovníků z úseku chirurgie, gastroenterologie, rychlé zdravotnické pomoci a organizace nemocnice.

-mh-

Soutěž mladých chemiků

Začátkem února se konal na Masarykově univerzitě v Brně třetí ročník celostátní soutěže mladých chemiků u nejlepší studentskou vědeckou práci v oboru analytická chemie, které se zúčastnilo celkem sedmácti studentů.

Univerzitu Palackého reprezentovali čtyři studenti pátého ročníku Přírodovědecké fakulty se specializací analytická chemie, kteří měli nesnadný úkol – obhájit prvenství z loňského ročníku. Svého úkolu se zhostili nadmíru úspěšně. Prvé místo náleží opět olomoucké reprezentaci – nejvyšší ocenění získala studentka Renáta Hušková za práci *Voltametrické chování a stanovení některých cytokininů*. Třetí místo náleží Aleši Gavendovi za práci *Stanovení anthracyklinových antibiotik v plazmě*. Čestné uznání získaly studentky Karla Altmannová a Šárka Vlachová za společnou práci *Stanovení fyziologicky významných kovů v klinických materiálech metodou AAS*.

Nad novým zákonem o pobytu cizinců v ČR

V pondělí 21. 2. se v malé zasedací síni Rektorátu UP sešli pracovníci Kanceláře zahraničních styků UP vedené J. Herynkovou, prodekaní a referenti pro zahraniční styky z jednotlivých fakult a doc. L. Hornová, prorektorka pro za-

hraniční styky UP, s nadporučíkem Krčmářem, vedoucím referátu cizinecké policie v Olomouci (na snímku), který podal výklad k ustanovením nového zákona o pobytu cizinců na území ČR (viz Žurnál UP, č. 17/ 2000, s. 4) a odpovídal rovněž na řadu otázek spojených s pobytem zahraničních studentů a lektorů působících na UP. Četné dotazy se týkaly především mechanismu udělování víz, jejichž doba platnosti je podle nového zákona maximálně jeden rok, dokladů potřebných k vyřízení žádosti o povolení pobytu na území ČR, zejména potvrzení o zdravotním pojištění cizinců. Zástupci LF UP se zajímali o ta ustanovení nového zákona, která komplikují pobyt v ČR studentům-samoplátcům především z Velké Británie a studentům z velmi vzdálených zemí (Pákistán, Japonsko).

Nadporučík Krčmář navrhl podat připomínky k novému zákonu o pobytu cizinců prostřednictvím Rektorátu UP, aby tak měly větší váhu. Podle názoru J. Herynkové je důležité, aby ambasády sjednotily a zjednodušily praxi při udělování víz, a také to, aby považovaly za dostatečnou garanci školy. Při dělce vyřizování žádosti o udělení víza by měl být rovněž zohledňován účel, za jakým cizinci do ČR přijíždějí. Za velmi nedokonalý považuje J. Herynková způsob, jakým je nový zákon o pobytu cizinců v ČR uváděn do praxe: veřejnost o něm není dostatečně informována, na hraničních přechodech chybějí tiskopisy hraničních průvodek, sami pracovníci cizinecké policie nemají zákon, který vstoupil v platnost teprve nedávno, dostatečně zažitý. Navíc je nový zákon o pobytu cizinců v ČR „udělán“ bez konzultace s lidmi z praxe a zahraniční studenti či lektoři, případně zahraniční odborníci, kteří k nám přijíždějí jen na krátkou dobu, mohou nové komplikované předpisy od jejich pobytu v ČR odrazovat. „Na druhé straně je třeba říci, že naši studenti zase mají velké problémy se získáním víza do Nizozemí, které má v tomto směru také velmi přísnou legislativu.“ uvedla dále pro Žurnál UP vedoucí Kanceláře zahraničních styků UP.

-raf-
Foto -tj-

Organizačně byla celá akce velmi dobře zajištěna. Soutěž probíhala ve velmi přátelské atmosféře a studenti navázali mnoho nových kontaktů, které mohou využít ve své budoucí praxi. Kromě odborných přednášek se konalo také neformální společenské setkání ve viněném sklípku, kde účastníci řešili nejen odborné problémy.

Příští ročník této studentské soutěže se uskuteční v Olomouci a jejím pořadatelem bude Katedra analytické chemie PdF UP. Naším studentům gratulujeme k jejich umístění a doufáme, že příští ročník bude pro naši univerzitu neméně úspěšný.

Doc. J. Ševčík, Ph.D.,
PřF UP

Z vědeckých pracovišť UP**Český katolicismus na přelomu století**

Grantová agentura ČR přijala na léta 1999–2001 náš projekt s názvem *Český katolicismus na přelomu 19. a 20. století*. Jeho cílem je zachytit a interpretovat reakce římskokatolické církve a kruhů hlásících se ke katolicismu na postupující liberalizaci a laicizaci české společnosti. Prvořadou pozornost jsme zaměřili na aktivity podněcené vydáním známé encykliky papeže Lva XIII. *Rerum novarum*, tj. na proces konstituování katolických politických stran, na vlnu zakládání nových spolků a vytváření organizačních center, mezi nimiž zaujalo dominantní postavení pražské družstvo Vlast. Vedle těchto projevů přímo nebo nepřímo napojených na vysokou církevní hierarchii se na společenské scéně objevilo „hnutí kaplanů“ (katolický modernismus), které se domnívalo, že církev a katolicismus (ve světě i u nás) nemůže zachránit pouze takováto relativně nepatrná inovace, nýbrž je třeba přistoupit k některým reformám, jež ze středověké instituce vytvoří moderní strukturu odpovídající nastupujícímu 20. století.

Náš výzkum, opírající se převážně o dosti rozsáhlou pramennou základnu v podobě osobních pozůstalostí, archiválií biskupství a tiskovin nejrůznější provenience, zatím jednoznačně potvrdil, že v případě českého politického katolicismu základní trendy vývoje už před 1. světovou válkou směřovaly ke konstituování „katolického tábora“ jako jednoho ze „sloupů“ (P. Heumos) společnosti s osobitým milieum: katolíci si budovali nejen vlastní politické struktury, ale měli i svou zvláštní literaturu, nakladatelské a tiskové podniky, budovali hospodářská a finanční zařízení (tzv. satelitní organizace), usilovali o vlastní kulturu a vědu (např. historickou) atd. Toto „uzavírání se do

ghetta“ (naposled M. C. Putna) nebylo jen reakcí na expanzi liberalismu, ale i výrazem sjednocování vlastních řad.

Sondy do dosud velmi kuse zpracovaného katolického politického stranictví vlastně poprvé přesně identifikují fenomén křesťansko-sociální strany lidové. Podařilo se nám objasnit příčiny vnitřních diferencí mezi jednotlivými frakcemi, které souvisejí s ideou křesťanské demokracie. V této souvislosti jsme soustředili hlubší pozornost na zkoumání zapomenuté osobnosti E. Dlouhého-Pokorného, jenž je nejen jednou z klíčových postav vnitrostraničské roztržky, ale i spojnicí mezi křesťansko-sociálním hnutím a českým katolickým modernismem.

Dřívější zkoumání problematiky českého katolického modernismu jsme shrnuli ve dvou monografiích: v roce 1998 vyšla práce Karel Dostál-Lutinov *bez mýtů, legend a iluzí* (s L. Soldánem), v roce 1999 pak knížka s názvem *Apologetové nebo kacíři?* Snažili jsme se dokázat, že česká Katolická moderna nebyla pouze literárním hnutím, jak byla autory nejčastěji pojímána, ale sledovala i cíle církevně opravné. Další analýzy ukazují, že dosavadní výklady o dvou modernách nejsou asi správné, neboť existovala pouze jedna moderna, v níž se literárně-umělecká sféra postupem doby ocitla na okraji zájmu. Domníváme se rovněž, že také naše závěry o existenci tzv. levého křídla kolem časopisu *Rozvoj* naše dosavadní vědomosti o tomto tématu posouvají.

Výstupem z grantového úkolu by měla být monografie shrnující naše výzkumy v šesti vymezených oblastech a vedle toho také plánujeme vydání sborníku významných doku-

mentů včetně korespondenčních celků, týkajících se především politického katolicismu.

Máme-li stručně zhodnotit naši dosavadní práci při naplňování grantového úkolu GA ČR, pak musíme konstatovat, že jeho prostřednictvím se nám především podařilo získat takové technické prostředky, bez nichž by se výzkum vedený z Olomouce a založený na výše uvedené pramenné základně nedal realizovat. Současně se potvrzuje, že před naší historiografií stojí při zkoumání stranicko-politického systému v letech před 1. světovou válkou ještě řada úkolů a problémů, přičemž ani ten související s problematikou katolicismu nebude plně vyřešen – tříletý výzkum se již dnes jeví jako příliš krátká doba ke komplexnímu zvládnutí úkolu.

Doc. P. Marek, Dr.,
Katedra politologie a evropských studií FF UP

Problém vztahů mezi přírodovědnou a humanitní sférou v současné době nepochybně existuje, zdá se být plodný a obsahuje řadu zajímavých otázek. Namátkou: jak humanitní vědy (např. vědy o vzdělávání) přispívají ke komunikaci poznatků přírodních věd ve společnosti a jaké to má kulturní důsledky? Mohou se obě oblasti vzájemně domlouvat, nebo vývoj skutečně směřuje k propastnému rozdělení? Jaké by byly důsledky takového zásadního rozchodu?

J. Slavík (Vesmír 12/99, s. 683)

Bůh dal lidem schopnost smát se, aby jim kompenzoval fakt, že myslí je tak truchlivě.

-kos-

Téma: grantová úspěšnost na UP**Grantová agentura ČR podpoří v letošním roce třináct nově zahajovaných projektů UP**

Grantová agentura ČR udělila na základě veřejné soutěže pro podporu výzkumných projektů v roce 2000, do které obdržela 1 692 přihlášek standardních programů a 102 žádostí o udělení post-doktorandských grantů, celkem 562 grantů.

Univerzita Palackého byla úspěšná ve čtyřech ze šesti vyčleněných oborů, v nichž získala celkem třináct grantů. Záslouhou PŘF UP získala olomoucká univerzita v oboru **přírodní vědy** celkem pět grantů: doc. M. Mašláň z Katedry experimentální fyziky (*Studium vzniku a transformací různých forem oxidu železitého při tepelném rozkladu soli železa*), doc. Z. Bouchal z Katedry optiky (*Vlnové a kvantové šíření světla*), RNDr. Z. Trávníček z Katedry anorganické a organické chemie (*Syntéza, studium a biologická aktivita komplexních sloučenin...*), Mgr. O. Bábek, Dr., z Katedry geologie (*Facilní architektura turbiditního systému moravského souvrství kulmské pánve Nížského Jeseníku...*) a Mgr. L. Poledník (*Vliv predace vydrý říční /Lutra lutra/ na rybí osádku toků v rybníkářské oblasti*). V oboru přírodní vědy získaly nejvíce grantů UK Praha (31) a MU Brno (11), UP je spolu s ČVUT na třetím místě.

V oboru **společenské vědy** bylo přijato rovněž pět projektů UP. Jeden získala ThDr. L. Karfíková z Katedry filozofie CMTF UP (*Texty k dějinám středověkého myšlení II*), další podpora bude směřována na FTK UP projektu doc. H. Válkové, CSc., z Katedry aplikované TV (*Nejlepší místo pro všechny integrace mládeže s posti-*

žením prostřednictvím různých forem tělesné výchovy). Dva granty získala FF UP na projekty PhDr. L. Ptáčka z Katedry teorie a dějin umění (*Filmový chronotop a heteropie filmového prostoru*) a prof. M. Trapla, CSc., z Katedry historie (*České národně politické aktivity v pohraničních oblastech českých zemí v první Československé republice*). Pátý grant v oboru společenských věd na rok 2000 obdržel ředitel Archivu UP PhDr. P. Urbásek (*Dějiny univerzitního školství na Moravě v letech 1945–1990*). V oboru společenských vědy získala nejvíce grantů UK Praha (14), MU Brno (12) a VŠE Praha (10); UP je v pořadí na 4. místě.

V oboru **lékařské vědy** byl přijat výzkumný projekt RNDr. T. Adama z Kliniky dětského lékařství LF UP (*Cystinurie – biochemická a molekulární biologická studie*).

V oboru **zemědělské vědy** získal grantovou podporu projekt RNDr. I. Fréborta z Katedry biochemie PŘF UP (*Studium vybraných oxidoreduktas katabolismu růstových hormonů u rostlin*) a projekt MUDr. M. Starosty z Kliniky stomatology I. LF UP (*Účinnost metod řízené tkáňové regenerace parodontu*) získal podporu v oboru **postdoktorandské granty**.

Z českých vysokých škol získala v **uvedených oborech** pro své projekty nejvíce grantů Univerzita Karlova (72) a Masarykova univerzita v Brně (32); Univerzita Palackého se svými třinácti přijatými projekty se umístila na třetím místě.

V celkovém přehledu (včetně oboru technické vědy) se vysoké školy podělily o grantovou podporu GAČR v následujícím pořadí:

vysoká škola	počet udělených grantů
Univerzita Karlova Praha	73
České vysoké učení technické Praha	38
Masarykova univerzita Brno	32
Vysoké učení technické Brno	31
VŠ báňská – TÚ Ostrava	22
Vysoká škola chemicko-technologická Praha	20
Univerzita Palackého Olomouc	13
Západočeská univerzita Plzeň	11
Vysoká škola ekonomická Praha	11
Mendelova zemědělská a lesnická univerzita Brno	9

Celkem bylo z prostředků Grantové agentury ČR přiděleno v roce 2000 318 831 tis. Kč; z tohoto objemu připadlo 49 % vysokým školám a 36 % ústavům a pracovištím Akademie věd ČR. Podle počtu přijatých projektů bylo uděleno 54 % grantů vysokým školám a 34 % ústavům AV ČR. Podle struktury vědních oborů byly z celkového počtu přijatých projektů uděleny granty ve 29 % technickým vědám, 32 % přírodním vědám, 11 % lékařským vědám, 19 % společenským vědám a 9% zemědělským vědám.

Pramen: <http://www.gacr.cz>

-mav-

Vydavatelství UP informuje

Vydavatelství UP v roce 1999

Stalo se již tradicí, že Vydavatelství UP informuje o své činnosti za uplynulý rok. Než přejdu k samotnému výčtu čísel a aktivit, ráda bych na tomto místě znovu připomněla jeho hlavní poslání a náplň činnosti.

Vydavatelství UP (VUP) zajišťuje komplexní služby vydavatelské, reprografické, tiskářské a distribuční. Činnost vydavatelství se zaměřuje zejména na vydávání učebních textů a skript podporujících hlavní činnost UP, jejich fakult a univerzitních zařízení. Dále vydává publikace, které jsou svým obsahem určeny pro širší okruh veřejnosti. Jsou to sborníky, monografie, učebnice a propagační publikace. Zhotovuje také různé příležitostné tiskoviny s náročnou úpravou.

S vydáním každé publikace je spojena celá řada činností počínaje redaktorským a technickým posouzením rukopisu, vypracováním předkalkulace, výpočtem autorského honoráře, návrhem a vypracováním nakladatelské smlouvy. Následuje grafická a technická příprava publikace, jazyková korektura, zajištění autorské korektury, přidělení ISBN. Po zhotovení publikace je třeba splnit ohlašovací povinnost, rozeslat povinné výtisky a zpravidla zajistit i následný prodej a distribuci. V roce 1999 bylo takto zpracovaných titulů 150. K tomu je třeba připočítat 15 sborníků z řad AUPO. Mimo to VUP tiskne a často redakčně i graficky zpracovává: časopisy a noviny Žurnál, Aluze, Vodopád, Had, Náměstské noviny a příležitostně další; tiskoviny pro AFO (letáky, katalogy, AFO INFO, pozvánky ...); formuláře, dotazníky, průkazy, hlavičkové papíry aj.; autoreferáty; testy k přijímacím pohovorům; seznamy přednášek; různé brožury, učební texty, pozvánky a tiskopisy pro RUP, CODV, Univerzitu třetího věku aj.; programy a sborníky ke konferencím.

Za celý rok 1999 to celkem představuje 70 publikací z edičního plánu, 385 zakázek mimo ediční plán, 46 zakázek v rámci doplňkové činnosti, 40 zakázek z mimorozpočtových zdrojů a k tomu kopírovací práce v hodnotě 326 tis. Kč. Z důvodu velkého množství požadavků na kopírku byla na tomto pracovišti operativně prodloužena pracovní doba.

Před ukončením letního semestru se Vydavatelství UP přestěhovalo do nových prostor ve Zbrojnici. Prodejna skript rozšířila prodejní dobu. Byl položen základ distribuční sítě. Jsou navázány obchodní kontakty s předními pražskými knihkupci, knihkupci v Brně a Ostravě, o Olomouci nemluvě. V ostatních univerzitních městech se distribuce soustředila na vysokoškolské prodejny skript. Zde je nutno poznamenat, že ne všechny vysoké školy jsou připraveny, a tím schopny obchodovat se svou knižní produkcí. Je to dáno především různou formou dotace publikační činnosti. Proběhla anketa s cílem shromáždit všechny kritické připomínky a náměty pro zlepšení služeb VUP. Výsledky byly sumarizovány na stránkách Žurnálu UP (č. 4, s. 6, vyšlo 1. října 1999). Hodnocení čtyř fakult bylo kladné, zbývající tři se nevyjádřily, na výrazné podněty studentské ankety VUP reagovalo.

Naším hlavním posláním je ovšem vydávání textů určených k výuce. Ediční plán je sestaven z požadavků jednotlivých fakult. Zde jsme ve stejné situaci jako mnohá jiná vysokoškolská nakladatelství. Můžeme vydávat pouze ty publikace, na jejichž výrobu existují finanční prostředky. Tento fakt nás přivedl k myšlence na spolupráci s ostatními vysokoškolskými nakladateli a vydavateli. Jak jsem již informovala v loňském roce, pravidelně se setkáváme na celostátních pracovních setkáních (pořádaných VUP). Dospěli jsme k názoru,

že jedna z mála realizovatelných možností spolupráce je koordinace edičních plánů. Domnívali jsme se, že bude postačující, bude-li mít každé vysokoškolské vydavatelství na své webové stránce vyvěšen ediční plán se stručnými anotacemi. Praxe ukázala, že prohlížení webových stránek je značně časově náročné a nespĺňuje přesně naše představy a hlavně potřeby. Výsledkem této zkušenosti je návrh na vybudování databáze vysokoškolských učebnic a skript (přístupné na internetu). Tato databáze by měla mít dvě části. V první části by byly k dispozici ediční plány, ve druhé části budou učebnice a skripta, která jsou k dispozici. Informace v databázi by měly umožnit jednak výše zmíněnou koordinaci edičních plánů a ediční činnosti, ale také podat informace o dostupnosti požadované literatury. Ale to jsem již dostala do oblasti záměrů pro příští období. Vraťme se do roku 1999.

Vydavatelství UP se již podruhé zúčastnilo Mezinárodního knižního veletrhu ve Frankfurtu nad Mohanem. Naše skromná expozice vzbudila zájem o spolupráci ze strany kolegů z University Press of America a z Taiwanu. První odezvu je v těchto dnech naše účast na největším asijském knižním veletrhu v Taipei (viz Žurnál č. 17, s. 11).

Naši produkci a také vydavatelskou činnost celá Univerzita Palackého jsme prezentovali

na knižním veletrhu LIBRI 99 v Olomouci. V rámci spolupráce s Centre de recherches tsiganes při Univerzitě René Descartes v Paříži, kterou započala již v minulých letech Mgr. Z. Jařabová, byl vydán český překlad knihy z řady INTERFACE autora Antonia Gómeze Alfara v překladu prof. J. Černého *Velký protickánský záťah*. Za tento vydavatelský počín jsme dostali písemné uznání UNESCO. Na překladu a vydání dalšího díla z této řady se pracuje. Dále byla zakoupena práva na překlad *Dictionnaire de Psychologie* autora Norberta Sillamyho z francouzského nakladatelství Larousse a práva na překlad díla *Plant Variation and Evolution* autorů D. Briggse a S. M. Walterse z nakladatelství Cambridge University Press.

Ediční plán na rok 2000 představuje 196 titulů. S jeho obsahem je možno se seznámit na webové stránce Vydavatelství UP (www.upol.cz/oup).

Pokusila jsem se o stručný přehled naší činnosti za rok 1999, někde i o stručný nástin činnosti v příštím období. Uvítala bych nejen další návrhy, náměty, ale i kritické připomínky k naší činnosti. Jejich přímá konzultace s autory jistě umožní předejít neadresné a nekonstruktivní kritice a povede ke kvalitnější spolupráci.

RNDr. H. Dziková,
ředitelka VUP

Jazykové zákoutí

Přechylovat, nebo nepřechylovat? (II)

Dokončení z minulého čísla

V podstatě nesprávně můžeme vytvořit přechýlenou podobu u jmen, jejichž součástí je více složek nebo je jejich pořádek obrácený. Taková jsou jména vietnamská. Jméno osobní se skládá ze dvou až čtyř slov, např. Pham Thi Thoi. U takového jména automaticky vytvoříme ženské příjmení tak, že napíšeme Pham Thi Thoiová. Ale problém je ten, že příjmením je vlastně jméno první (taková je norma ve vietnamištině, a nejen v tomto jazyce, na rozdíl od češtiny). Při úředních jednáních je však nutné bezpečně identifikovat jednotlivé části a použít správného tvaru Phamová.

Gramatický prostředek přechylování patří – jak už jsem se zmínila – vzhledem k charakteru češtiny do jejího systému a je v něm odedávna (není to tedy relikt totalitního režimu ani rusismu, jak se někteří, např. někteří čtenáři MFD, domnívají). Přípona -ová v češtině původně napomáhala k označování ženy nějakého muže a tato historická skutečnost zase vadí některým feministkám! Např. slovo králová označovalo ženu krále. (Slovo královna s příponou -n(a) pak dceru krále nebo prostě příslušnici panovnického rodu. To je patrné na jméno Eliška Přemyslovna aj.) Příponou -ová se tak dlouho označovaly manželky manžela určitého povolání/zaměstnání/funkce – paní učitelová, továrníková atd., ale v tomto významu se těchto názvů v dnešní češtině oficiálně neužívá. Na tuto skutečnost – „vlastnění“ jménem naráží Jan Neruda ve fejetonu *Za padesát let* (napsáno v roce 1872), v němž s humorem představuje vizi Prahy budoucnosti, kde jsou pohlavní vlastnické vztahy obráceny naruby. Frimrní štýly nesou (resp. ponešou) taková jména jako Antonín Procházečín, František Proščín, Jan Dlouhé, tzn. s příponami vyjadřujícími přínaležitost muže k ženě. Ale ani to není v češtině nic neobvyklého. Existují příjmení jako Marušák, která svou příponou vyjadřují vztah syna k matce (syn svobodné matky). Případným feministkám pak může být útechou, že v mnoha

přechýlených typech, jako např. u slova *ministryně*, je právě přechýlená podoba slova odrazem pronikání žen do oborů dříve jen mužských. A také ono -ová jednoznačně na ženu upozorňuje.

Vraťme se však k užívání přípony -ová u ženských příjmení. To má sice zejména u cizích jmen svá pro a proti, ale je zřejmé, že přípona -ová je součástí systému češtiny, plní zde svou roli při skloňování a je třeba zdůraznit, že u mnoha uživatelů češtiny je její neuzítí pocíťováno jako prohřešek proti kultuře vyjadřování, jako prohřešek proti normě spisovného jazyka.

Pokud jde o principy přechylování, obecně platí, že se většina ženských příjmení tvoří zcela pravidelně od 2. p. j. č. mužských příjmení po odtržení koncové samohlásky: Dvořák(a) – Dvořáková. Problémy nastávají, jestliže má mužské jméno 1) dvě podoby 2. p.: Tomeš – 2. p. j. č. Tomše i Tomeše, potom je přechýlená podoba Tomšová nebo Tomešová (není to tedy „vina“ jen přechylování a je většinou otázka rodinné tradice, která varianta se používá), 2) je zakončeno jako přídavné jméno, např. Tachecí (Tachecíová, Tachecová, avšak nejčastěji paní Tachecí). Rozlišujeme také, zda je mužské jméno zakončeno na vyslovovanou samohlásku nebo souhlásku. Pokud jsou nositeli příjmení cizinci je tvoření ženských protějšků jednoduché, neboť přípona -ová se v zájmu identifikace základové mužské podoby připojí k tvaru 1. p.: Xantopulos(ová), Bleibtreu(ová), Arany(ová), Hennique(ová), Gándhi(ová) atd. U příjmení odpovídajících tvaru přídavného jména, např. Kowalska (m. Kowalski), vycházíme z počestěné podoby Kowalská. U českých příjmení se však respektují zákonitosti jednotlivých typů skloňování a tvoření tvarů je složitější, např. Oliverius – Oliveria i Oliveriuse, proto má ženské jméno podobu dvojí Oliverioová i Oliveriuseová atd.

PhDr. S. Schneiderová,
Katedra bohemistiky FF UP

MEZI NÁMI VZDĚLANCI

(Pokračování z minulého čísla)

Návrat do Olomouce a degradaci univerzity na lyceum nesl profesor práv

JOSEF VRATISLAV MONSE

a jeho kolegové s trpkostí. Již roku 1783 sepsali někteří profesori lycea v čele s Monsem žádost o navrácení ústavu do Brna s tím, že „Olomouc jakožto pevnost není sídlem múz, učitelům i studentům chybí zde příležitost k literárnímu, mravnímu i světskému vzdělání; měšťanstvo, které se skládá ponejvíce z řemeslníků, nepodílí se na zdaru věd; většina chudých studentů nenechází v Olomouci dostatek podpory [...], kdežto v Brně vědy a studia pod moudrým vedením kvetly a za čtyři roky zde vyšlo více a užitečnějších knih než v Olomouci za dvě stě let trvání univerzity“. Jak konstatoval Václav Nešpor ve svých Dějinách univerzity olomoucké (1947), literární rozkalm však nezpůsobilo jen brněnské prostředí, nýbrž hlavně uvolnění cenzury. Hlavním důvodem averze profesorů vůči Olomouci nebyl v žádosti uveden, totiž pŕtky s olomouckou církevní hierarchií, jež – jak dosvědčuje Josef Dobrovský – nesnášela především svobodomyšlného Monseho: „Skuhralo se, vzdychalo, žalovalo, reptalo, křičelo, nadávalo a co všechno se neučiní ve svaté horlivosti pro čest hierarchie? – Dokonce se odplivovalo, když se uvádělo nenáviděné jméno Monseho.“ Monse se alespoň domohl toho, že na olomouckém lyceu byla zřízena „stolice pro zákony vlastenecké“, tj. moravského práva, a již v roce 1783 publikoval sylabus svých zamýšlených přednášek pod titulem Leitfaden zu den Vorlesungen über die Landesgesetze des Markgrathums Mähren auf dem kaiserlichen königlichen Lycaum in Olmütz (Rukověť k přednáškám o zemských zákonech Markrabství moravského na císařském a královském lyceu v Olomouci); především zde usiloval o periodizaci dějin Moravy v závislosti na změnách dynastických a o postavení vývoje právního a soudního zřízení země. Poněvadž byl Monse přesvědčen, že studium právní historie předpokládá znalost obecných dějin země, vydal roku 1784 1. svazek svého nejzávažnějšího díla Versuch einer kurzgefassten politischen Landesgeschichte des Markgrathums Mähren (Pokus o stručné politické zemědějiny Markrabství moravského), dovezený do roku 1182. Monseho práce měla mít odlišnou funkci nežli ve shodném roce vydané rozsáhlé (1200 stran ve třech svazcích) dílo kroměřížských piaristů Adolfa Pilaře a Františka Moravce Moraviae historia politica et ecclesiastica (Politické a církevní dějiny Moravy) –

Monse ji koncipoval jako právně-historickou encyklopedii. Metodologicky se Monse přihlásil k Dobnerovi, setrval však ve svém přesvědčení o kontinuitě české královské koruny s Velkomoravským královstvím.

Roku 1785 uskutečnil Josef Vratislav Monse své lidovýchooné záměry, když přeložil z němčiny do češtiny původně francouzsky psanou instrukci „vrchního přihledače lékařství v Paříži“ Antoina Alexise Françoise Cadeta de Vaux pod názvem Ponavržení prostředkův k umenšení nezdraví takových přibytkův, které rozvodnění podrobené byli, na povodněmi sužované Moravě nepochybně aktuální a cenná i z hlediska dějin hygieny. Brožurka o sedmi listech, k dostání „již svázaná za 3 kr[ejcary]“ popisovala nejen postupy, jimiž lze zabránit vlhkosti v přístupu do obydlí, ale i prostředky „k umenšení nezdraví v těchto okolnostech“.

Pracovní vypětí, znásobené opětným jmenováním do funkce vrchního bibliotekáře lycejni knihov-

ny (21. dubna 1785) způsobilo, že se u doposud neúnavného J. V. Monseho projevil první příznak jeho smrtelné choroby. Dne 7. čerona 1785 musel ulehnout a na lyceu se mohl objevit teprve 7. října 1785. Ve studijním roce 1786/1787 převzal Monse po profesorovi J. Kniebandlovi z Ehrenzweigu katedru práva přirozeného, všeobecného, státního, občanského i římského a jako první vykládal rakouské zákony podle josefinského civilního kodexu, vydaného roku 1786; současně ale byla zrušena Monseho stolice „práva vlasteneckého“.

J. Fiala

(Dokončení přístě)

Fejeton

Síly vnější a vnitřní

Je pravda, že – jak čas běží – ovládneme stále mohutnější vnější síly, síly přírody. Je ovšem také pravda, že přitom stále méně dokážeme ovládat své síly vnitřní – touhu po moci, penězích, požitcích – prostě to, co tak trochu archaicky snad nejvýstižněji vyjadřuje slovo chťú.

Zijeme ve věku elektronizace. Klíčovým slovem naší doby, dnes snad nejjfrekventovanější užívaným, je slovo informace. Cestami stále rafinovanějšími je vnímající pozorovatel – divák a posluchač – obklopan a často zahlcován poznatky, ale i podněty, pocity, postojy, emocemi štědrě dávkovanými formou zpravodajství, reklam, her či filmů.

Tahle řeč je ovšem výpovědí o kvantitě.

Netroufal bych si tvrdit, že kvalita toho, co je nám k věření či pobavení předkládáno, je lepší ve srovnání s tím, co se nám předkládalo před, řekněme, sto lety.

Sociální, technologické, vědeckotechnické a informační revoluce mění člověka v kontextu. V zásadě však nijak zvlášť nemění člověka o sobě. Trpíme stejnými úzkostmi, jimiž i naši předkové trpěli. Bojíme se jiného – podstata strachu se však nezměnila. Také způsob naší radosti zůstal, jakým býval kdysi. Hamletovo dilema být, či nebyť je i dnes pro mnohé životní situace osudovým rozhodováním.

Naše poznání světa, ve kterém zijeme, se prohlubuje a rozšiřuje. Násobí naše síly, síly rukou, jimiž si ze světa bereme, přetvářejíce ho k obrazu svému.

Jaký je to obraz?

Přiznáváme si, že nám samotným se nijak zvlášť nelíbí. Především proto ne, že jsme příliš mnoho ze svých sil věnovali ničení a výhrůžkám, že zničíme. Dokonce se zdá, že už před pár desetiletími nám došlo, že zničit ty, které nemáme rádi, dokážeme jenom s rizikem sebezničení. Svět se stal – pro síly, které ovládneme – příliš malým, a tedy i příliš globálním.

S touto globálností světa kontrastuje životní okolí, v němž se každý z nás pohybuje. I ti, kdo se často přesunují letadly na jednání bilhvi o čem bilhvi kam, se vrací domů – a tohle domů je pořád stejně souseďsky přehledné, na prstech spočítatelné. Člověk může být světoobčan, ne však světočlověk. Kamarádít mohu s jedním, dvěma, třemi, možná pěti svými bližními – sotva však mohu být kamarádem milionů. Stačí, když s nimi nemusím válčit a nikdo mi nepřikazuje, abych je na dálku anonymně nenáviděl.

A tak pořád zůstává ve vnějším silovém poli člověka zanoren jeho vnitřní svět, jehož rozměry podléhají dusotu a páděni civilizace jenom docela málo; rozhodně v těch dimenzích, které bychom měli považovat za nejdůležitější.

Síly přátelství, důvěry, ohleduplnosti bychom měli i nadále dokázat ovládat manuálně, což ovšem znamená především hlavou a srdcem. V těchto ohledech není totiž kam spěchat.

Prof. S. Komenda

Praelectiones Juridica.					
Jus Naturae.	Cl. ac Confult. Nob. D. Joan. Nep. de Ehrenzweig.	Martin. Poit. de Leg. Natur. Jus. Poit. de Jur. Civitatib.	8. & 3.		I. Ann.
Jus publ. universalis.	Idem	Martin. Ordo Hist. jur. civil.	1		
Hist. Jur. Civ. Roman.	Idem	Heineccii Element. feudat. Ord. Instituc.	8. & 3.		I. Ann.
Jus civile Romanum.	Idem	Rieger Instit. juris publ. Eccles.	9. & 2.		II. Ann.
Jus ecclesiastic. publ. & privat.	Cl. ac Confult. Nob. D. Joseph. de Monse.	Adfuum Eium.	10.		

De

V „Pořádku přednášek na c. k. olomouckém lyceu“, platném od listopadu 1783 do září 1784, můžeme zjistit, že 1. ročníku přednášel „nejjasnější a nejznalejší šlechtic pan Jan Nepomuk z Ehrenzweigu“ právo přirozené, všeobecné právo veřejné, dějiny římského občanského práva a římské občanské právo podle učebnice Karla Martinho z Wasserbergu (1726–1800) a Johanna Gottlieba Heineckeho (1680–1741), a to denně od osmé hodiny dopolední a třetí hodiny odpolední (přednášky byly hodinové). Shodně otitulovaný J. V. Monse konal veřejné a soukromé přednášky pro 2. ročník z práva církevního podle učebnice Pavla Josefa rytíře Rieggera (1705–1775) denně od deváté hodiny dopolední a druhé hodiny odpolední; po velikonočních pak od desáté hodiny dopolední přednášel o „vlasteneckém právu moravském“.

Diskuse, názory, ohlasy

Tak nevím – nicméně mnoho díky!

Onehdy jsem četl, že kuchařským soutěžím v ČR vévodí zpravdila muži. Zabírají mediailové pozice, neboť mají od přírody větší talent k vaření, při ochucování riskují, víc než zaběhanými recepty se řídí intuíci. Tak nevím, mé osobní zkušenosti jsou opačné. Když jsme před rokem my důchodci Lékařské fakulty UP ztratili možnost levného stravování v závodní jídelně Fakultní nemocnice, mávl jsem hrzezně rukou, že si tedy budu vařit sám. Koupit zástěru, kuchařskou knihu pro začátečníky – a jede se. Nejele. Scházelo to kuchařské nadání.

Byť jsem v jídle nenáročný a klidně šidím svůj žaludek, po několika dnech chleba se salámem a „vyvařování“ instantních polévek jsem hledal tak dlouho, až jsem našel jídelnu, kde mne – „bezprizorného vyhnance“ – přijali. Ovšem při cenách mnohonásobně vyšších než v naší závodce jsem vzpomínal na levná a chutná jídla ve „fakultce“. Co mi zbývalo?

Ono to „vlastní vaření“ bylo jenom takové nereálné klukovské vypláznutí jazyka! Nevěříte? Zkuste nakupovat a vařit pro jednoho člověka! To se brzy omrzí (a pořádně zatočí i „kasou“).

Tak nakonec díky Kolektivní smlouvě, těm, kdož v ní na nás pamatovali, se vracíme zpět ke svým stolům v závodní jídelně FN. Vždyť jsme tam mnozí chodili i několik desítek let! Ale poslechněte: nejen cenově přijatelné jídlo, strava chutná, připravovaná pod dohledem odborníků, ale také to prostředí, známé tváře kolegů a přátel – to potom jinak šmakuje, jinak se člověk cítí! Ale to můžete pochopit, jedině až budete (a nepřejí vám to!) osamělí důchodci. Ale no nic. Abych nebyl ten „senex loquans“ (mnohomluvný kmet, pan Werich to přeložil „ukecaný stařík“). Moc děkuji (nejen za sebe) těm, kdož nám umožnili návrat do „naší“ jídelny.

Prof. M. Slavětinský

Přečetli jsme za vás

Pochybnosti o Keanově biografii V. Havla

V nedávno vydané biografii Václava Havla z pera britského politologa Johna Keana líčí autor mj. Havlovy styky s filozofem Josefem Ludvíkem Fischerem, prvním rektorem Univerzity Palackého v Olomouci (s. 163–164). Příslušné pasáže níže citujeme včetně poznámek; Keanova tvrzení, jež vzbudila naše pochybnosti, tiskneme tučně s tím, že o komentář k nim jsme požádali ředitele Archivu UP PhDr. P. Urbáška (bude otištěn v některém z příštích čísel Žurnálu UP).

„Od sedmnácti let ho (Václava Havla – red.) vzdělával ve filosofii rodinný přítel J. L. Fischer, který kdysi pomáhal Václavovu otci zakládat Barandovskou diskusní skupinu.¹ Fischer se narodil roku 1896 a dnes již příliš známý není, ale na mladého Václava měl velký vliv, byl to dobrý učitel a vypravěč. Rekl Havlovi, že po absolvování Karlovy univerzity, kde ještě zažil T. G. Masaryka, mohl díky své práci vysokoškolského učitele svobodně vystupovat v roli demokrata se sociálním cítěním. Proto za první republiky veřejně kritizoval Rašínovu politiku (i po atentátu, který byl na něj spáchán), o níž tvrdil, že rozděluje společnost a je nepřátelská vůči zájmům malého člověka a středních a nižších společenských vrstev. Kořínky tomu jej **prý Masaryk nechal přeložit na regionální univerzitu do Olomouce**, kde si získal pověst nadaného učitele udržujícího vysokou (oxfordskou) úroveň výuky, hodně publikoval, četl v několika jazycích a stal se jedním z redaktorů kosmopolitního a velice uznávaného akademického časopisu v oblasti humanitních věd – Sociologické revue. Jeho nejznámější prací (vyšla, až když byl již vrcholně fyzicky vyčerpan a na prahu nervového zhroucení) je

dvoudílná Krize demokracie (1933). Šlo o čestného a nezávislého myslitele, který v tisku statečně útočil na Stalinozy procesy. **Komunisté ho měli stále pod dohledem.**²

Za protektorátu se bál o život, a proto uprchl do Holandska. Materiálně mu v útěku pomohl Havloův otec štědrým dávkem na rozloučenou; **vénoval mu komodu obsahující zlato, platinu a jiné drahé kovy**. Fischer zanechal rodinu v Brně a jeho byt byl několikrát podroben prohlídce. Později se dozvěděl (vyprávěl to Havlovi), že gestapo přestalo prohledávat jeho byt, teprve když jeden důstojník důkladně zkoumající jeho knihovnu, protože sháněl nějakou knihu o Schopenhauerovi, ji tam ke své velké radosti nakonec našel. Fischer rovněž mladému Havlovi vyprávěl (byl to mimochodem jeho oblíbený příběh), jak se k němu v Holandsku nacisté chovali již méně intelektuálně. Gestapo se totiž snažilo zadržet tohoto českého vědce, aby jej mohlo v Československu vyslechnout, a pronásledovalo jej až do přístavu, odkud se ten den chystal přeplavit přes průliv la Manche do Anglie. Pět hodin se skrýval ve stodole zalezlý do sudu se senem. Při pátrání jeden důstojník gestapa prohrábl rukou seno v sudu, v němž se Fischer schoval, a nic tam nenašel. O pár hodin později jej ukrýla jedna holandská rodina a při masáži, když se snažil odstranit křeče, které ho postihly kvůli zkroucené poloze těla v sudu, uslyšel, jak gestapáci opět buší na dveře domu, kde právě nalezl útočiště. Začali prohledávat dům a než odešli, několikrát vrazili své bodáky do stěny zahalené látkou, za níž se ukrýval, a na třech místech špičky bodáků Fischera jen těsně minulý.

Po svém návratu do Československa v roce 1945, jak filozof vyprávěl mladému Havlovi, jej sociální

cítění zavedlo až do komunistické strany. Rád upozorňoval na rozdíly mezi Leninem a Stalinem, ale **okamžitě po pražském puči vrátil členský průkaz**, což ho připravilo o zbytek kariéry vysokoškolského učitele. Když nad zemí vysvítlo slunko socialismu, Fischer pokračoval ve snaze o syntézu svých myšlenek a přirovnával tento proces ke stavbě gotické katedrály. Byl stále velmi družný a často jej navštěvovali bývalí studenti, kteří mu jako dárek přinášeli houby nasbírané v lese. Jeho filozofické zájmy se však změnily. Víc se zaměřil na přírodní vědy a jednu dobu usilovně pracoval na čtvrtém zákonu termodynamiky. Zabýval se rovněž filozofickými kategoriemi. Zolště je zajímala možnost překonání moderních tendencí novým důrazem na kvalitu, například rozvojem „kvalitní demokracie“. On sám usiloval o kvalitu, kterou hlásal. Od svých žáků očekával mnoho, i když v době stalinismu kromě jednoho přišel nedobrovolně o všechny své studenty. Kdyžkoli jej Havel navštívil, někdy i v Brně, a žádal jej o radu či poučení, Fischer mu tehdy ještě jako chlapci předal dlouhý seznam knih, které by si měl přečíst, obsahující i některé tituly z německé filozofie. „Pane profesore,“ přiznal se jednou Havel, „já neumím německy.“ „Ale mladý pane Havle,“ odpověděl mu Fischer, „to se tedy prostě tento jazyk musíte naučit.“

¹ Rozhovor s Violou Fischerovou, Praha, 26. září 1997.

² Viz svazek STB popisující „velmi nebezpečnou ideologickou aktivitu“ profesora J. L. Fischera v knize Františka Koudečky Státní bezpečnost 1954–1968, Praha 1993, s. 146.“

(J. Kean: Václav Havel. Politická tragédie ve šesti dějstvích. Z angl. originálu Václava Havla. A Political Tragedy in Six Acts, vydaného nakladatelstvem Bloomsbury v Londýně roku 1999, přeložil Jiří Vaněk. Volvox Globator Praha 1999)

-if-

... a tento týden...

29. ÚNOR

PřF UP, Tomkova 40, Olomouc-Hejčín, posluchárna č. 301, 13.00 hod.: Mgr. D. Hort, Ph.D.: Tolerance na extenzivních a konzervativních hypergrupoidech. Seminář z univerzální algebry a uspořádaných množin. Pořádá Katedra algebry a geometrie PřF UP.

Katedra botaniky PřF UP – Laboratoř růstových regulátorů, Šlechtitelů 11, Olomouc-Holice, učebna č. 502, 16.00 hod.: I. Frébort: Molecular mode of interaction of plant amine oxidase with the mechanism-based inhibitor 2-butylne-1,4-diamine. Cyklus odborných přednášek.

Dětská klinika LF UP a FN, posluchárna, 15.45 hod.: Mgr. R. Trojanec: MAPK signální dráha. Seminář. Pořádá Laboratoř experimentální medicíny LF UP a FN Olomouc.

U-klub, Šmeralova 12, 19.00 hod.: Fleret Vizo-vice. Předprodej IS, podloubí radnice, Horní nám. 1, od 21. 2. a před koncertem v U-klubu.

Středisko Britské rady, Křížkovského 14, místnost č. 204, 16.30 hod.: Open English Club: What is it like to be a diplomat? G. Portman z Britské ambasády v Praze hovoří o tom, jaké to je být diplomatem.

1. BŘEZEN

Katedra teorie a dějin výtvarných umění FF UP, Wurmova 13, 10.00–12.00, 13.00–15.00 hod.: Studentská konference k výstavě Od gotiky k renesanci.

Katedra historie FF UP, Křížkovského 10, posluchárna č. 14, 14.00–17.00 hod.: Výstava diplomových prací Katedry historie FF UP. Úvodní slovo doc. J. Bartoš, DrSc.

Teoretické ústavy LF UP, Hněvotínská 3, 16.00 hod.: Přednáškový večer Kliniky tuberkulózy a respiračních nemocí LF UP s prof. P. Pafkem, DrSc. Koordinátor večera prof. V. Kolek, CSc., přednosta Kliniky TRN LF UP.

U-klub, Šmeralova 12, 19.00 hod.: Jolly Joker a P. B. U. Předprodej IS, podloubí radnice, Horní nám. 1, od 21. 2. a před koncertem v U-klubu.

Středisko Britské rady, Křížkovského 14, místnost č. 204, 14.30 hod.: Voice for Teachers – Jak se zbavit nežádoucího napětí v hlase a odstranit špatné návyky při mluvení? Praktický seminář na téma „Práce s hlasem pro učitele angličtiny“ povede K. McCann.

2. BŘEZEN

Národní dům, 19.00 hod.: Studentský ples pořádaný Vysokoškolským katolickým hnutím. Předprodej vstupenek od 16. 2. v knihkupectví Velehrad.

2. – 3. BŘEZEN

Teniskomerc Prostějov, Kostecká ul., začátek ve 14.00 hod.: Sportovní management po r. 2000. Mezinárodní workshop. Pořádá Katedra rekreologie FTK UP a TK plus Prostějov.

-red-

Jak naši předchůdci univerzitu reformovali

K datu 29. ledna 1753 nacházíme zprávu o instituci zavedené na olomoucké univerzitě v rámci vysokoškolských reforem. Záznam zmiňuje konání měsíční doktorské konference (conferentia menstrualis doctorum), jakéhosi symposia olomouckých teologů a filozofů.

Konference ... se měly konat dvakrát měsíčně. Tematický okruh otázek stanovili profesori příslušných oborů ..., kteří se pak konferenci také zúčastnili. Jejich průběh řídil pravidelně děkan teologické fakulty. Otázky byly rozesílány v předstihu tak, aby si účastníci mohli připravit písemné referáty a na jejich základě přednést svá stanoviska.

... střídaly se konference teologické a filozofické ... přicházely v úvahu otázky z biologie, geologie a fyziky. ... Otázky předložené k posouzení se vztahovaly vesměs k přírodním vědám ... například otázky o duši zvířat, o zrakovém orgánu, o povaze a šíření světla, ... využití mikroskopu a teleskopu ... Jestliže se při studiu měly uplatňovat větší měrou než dosud pozitivistní obory, kromě jiných experimentální fyzika, pak příslušní profesori volili otázky z těchto oborů, které měly u jezuitů jistou tradici ...

(Prucek, J.: Šest kapitol z dějin kláštera Hradiska. Danal, Olomouc, 1999, 88 s.)

Myšlenka mezioborových konferencí o aktuálních tématech přišla tehdy z vídeňské univerzity, ale inspiruje i dnes, kdy máme na univerzitě Centrum interdisciplinárních studií.

-mh-